

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Ca. ix. De arroga[n]tia m[ul]titudi[n]is i[m]p[er]ite & qual[ite]r lege[n]da
sint q[ue] prodesse poteru[n]t & obesse: & q[uod] i[n]genio vel exercitio
sine g[rati]a sapientia non contingit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

sapientia & pposui pro luce habere illam: venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Si ergo bona oia sapiencie accessoria sunt & philosophia studiu sapiencie: pfecto philosophandi cōtept⁹ bonorū oim exclusio est. Vñ colligitur q̄ q̄to quis philosophie diligētius insistit: eo fidelit⁹ & rectius ad beatitudinem pgit. Nā virtutes quibus itur in singulis officiis illa dispensat. Sed quia veteres licet ex parte animas crederent immortales: vite eterne que post istam futura est nondū instructionem acceperant/sum mū bonū in virtute constituerunt quo plane nichil melius est: nisi frui eo qui summe bon⁹ & summū bonū ē/vsus enim virtutis optimus est/& vtendi deus ipse est fructus. Cum ergo virtus sola beatū faciat: ad thronū eius sumpta occasiōe ex traditionibus doctioris p varios calles ascendere conati sunt. Stoicus enī vt rerū contēptum doceat in mortis meditatione vsatur. Peripatheticus in inquisitione veri volutatur: in voluptatib⁹ epycuris. Et licet ad vnū tendant/ varias sententias quasi vias beatitudinis auditoribus suis aperiuūt. De quib⁹ dubitare & querere liberū est/ donec ex collectione propositorū quasi ex quadam rationū collisione virtus illucescat. Sed de his latius in sequentib⁹ dicetur. Nunc sufficiat ostendisse in quibus academicos vacillantes liceat imitari.

¶ De arrogantia multitudinis iperite: & qualiter legēda sint que prodesse poterunt & obesse. & q̄ ingenio vel exercitio sine grātia sapientia non contingit. Capitulum. IX.

DAuci tamen sunt qui academicorū imitatores esse dignētur: cum vnusquisq̄ pro libitu potius q̄ ratione eligat quid sequatur. Alii nāq̄ ppriis: alii doctorum opinionibus. Alii multitudinis consortio distrahuntur. Quid enim dubitat qui iuratus in vba magistri/ non quid/ sed a quo quid dicatur attendit. Quid vis enim elatrat acriter/ & quo imbuta est puerilis etas: de intimis philosophie abditis eritum putat/ paratus: & de lana caprina contendere/ credens inopinabile si quid ignotum auribus ei⁹ insonuit: nec rationib⁹ acquiescit quē doctoris captiuauit opinio. Quicquid enī ptulit autenticū/& sacrosanctū est. Ille tamen facilius contradicit:& pertinacius reluctatur/ qui in paucitate addiscenda rerum cōsumpsit etatem/& tanta verborū āgustia premitur/ vt si verbū vnū aut duo subduxeris/ elinguis fiat: & quauis statua taciturnior marmoreum putes: & in auditorio pythagore: aut monachorū claustro: nō tam vsum q̄ necessitatē silētii didicisse. Si qs istorū

Polycratici de Curialium nugis.

De thimoth^o
in arte tybiana
excellens a ru-
dibus simpli^o &
a male pinsti-
tutis duplum
mercedis acci-
piebat.

in manus tuas forte erudiendus incidit/ merito facies quod thimoth^o moten^o qui in arte tibiari^o excellebat fecisse refert quintilian^o in libro de institutione oratoris. Hic quidem duplas mercedes exigebat & accipiebat ab his qui fuerant male p^oinstituti: quod si omnino rudes accederent. Error enim duplicem laborem exigit: cum & euellenda sint puerse institutionis semina/ & bone sint fideles inferenda. Suspice ad moderationis philosophorum temporis nostri: illos qui altius preconant/ quos auditorum multitudo circumstrepit diligenter attende eos in regula una aut duobus aut pauculis rebus iuenies occupatos. Aut ut multum paucales questiones aptas iurgis elegerunt/ in quibus ingenium suum exerceant: & consumant etate. Eas tamen non sufficiunt enodare: sed nodum & totam ambiguitatem cum intricatione sua per auditores suos transmittunt posteris dissoluentibus. Eo loci ut congregiaris/ inuitant: instant: postulantque conflictus: si differs manum conserere: si paululum moraris insiliunt: si accedis: si tandem inuitus congregeris: si premis: latebras querunt/ variat faciem: verba distorquent: prestigis conformant: lubricum & volubilem p^othea miraberis rediisse: nisi quod teneri facilius potest/ si in eo persisteris/ ut quocumque verba defluant & voluant/ quid velit intelligas: & quid sentiant intanta varietate verborum & tandem vincientur sensu suo: & capientur verbo oris sui/ si sententiam eorum que dicuntur attigeris/ firmiterque tenueris. Ea tamen de quibus disceptatur inutiliora & aliis viliora sunt cum patuerit. Si progredieris. Si pudet & piget in nugis diutius occupari ad diuerticulum propositae questionis relabitur: & quasi ad sinum matris recurrens more antea ab eo in quo genitus est & nutritus vires reparare contendit. Sic circuit/ tot facit anfractus/ ut aduersitata recurrat ac si laborium oporteat circuire. Serpente ciconia pullos nutrit & inuenta per devia rura lacerto. Illi eadem sumptis querunt animalia pennis/ vultur iumento & canibus trucibusque relictis: ad fetus proferat: partemque cadaveris affert. Hic est ergo cibus magni quoque vulturis: & se pascentis/ prope cum iam facit arbore nidus. Sed leporem aut capream famule iouis & generosi: in saltu venantur aues/ tunc preda cubili ponitur. Inde autem cum se matura leuauit/ progenies stimulate fame festinat ad illam: quam primam rupto preda gustauerat ouo. Si ergo eos a verbis suis suspenderis/ fere inopie eorum in omni facultate poteris misereri. Sunt enim qui prestare videantur in singulis/ sunt qui partes philosophie vendicent vniuersas: nec minus tamen sunt in singulis philosophie copia desituti. Sunt qui ab una perfectio-

nem sperent: sunt qui vniuersis inuigilant inopes singularum. Nec facile tamē dixerim quos magis credam esse erroneos cū nec ab vna perfectio constet: & nemo fideliter queat omnib⁹ in seruire. Qui tamen ab vna petit omnes ineptior est/arrogantior qui omnes profitetur. In vno ad omnia occupari desidis est: sed fastidientis & non proficientis/omnia circuire. Ceterum q̄ multa percurrit. vt eligat cui sit potius insistendum circūspectus est: & aliis examinatis preelectioni sue fidelius seruit. Eo forte spectat preceptū ethici legere libros p̄cipientis. In libello quoq; paruuli iniiciantur vt virtutis instructio & vsus/teneris ebibit⁹ animis facile nequeat aboleri: quoniam & testa diutius seruat odorem eius quo semel est imbuta recens: ait vel cato vel ali⁹/nam auctor incertus est. Multa legas facito perlect⁹/plege multa. Quo quidem aliquid esse vtilius ad scientiam aspiranti facile non crediderim/preter obseruantiam mandatorū dei/in qua singularis & vnicus indubitanter est philosophandi profectus. Sic tamen omnia legenda sunt/vt eorum aliqua cum lecta fuerint negligantur: reprobentur nonnulla/aliqua videantur in trā situ/ne sint omnino incognita. Sed pre omnib⁹ maiori diligentia insistendum est: que aut politicam vitam siue in iure ciuili/ siue in aliis ethice preceptis instituunt aut procurant corporis & anime sanitatem. Cum enim illa que precipua est inter liberales disciplinas sine qua nemo recte docere aut doceri potest/ sit in transitu: & quasi a limine salutanda: quis in aliis ceseat immorandum: que aut intellectu difficiles/ aut effectū inutiles/ & perniciose non faciunt hominem meliorem. Nā & ea ipsa quorum vsus necessarius est: si hominem immoderatus occupauerint perniciosissima sunt. Poetas/hystoricos/oratores/mathematicos/probabilis mathematice quis ambigit esse legendos: maxime cum sine his viri esse nequeant vel non soleant litterati. Qui enim istorum ignari sunt/illiterati dicuntur: & si litteras nouerint. Cum tamen quasi in ius suum vendicant animū. & si polliceantur notitiam rerum/virtutis tamen dedocent & submouent cultum. Vnde cicero cum de poetis ageret vt diligētius audiatur exclamat. Clamor & approbatio populi quasi magni cuiusdam & sapientis magistri: & qui ad commēdationem sufficiat plausu suo/quos vult facit autenticos. At illi qui tantis laudibus efferuntur/quantas obducunt tenebras/quos inuehunt metus/qr̄as inflammant cupiditates. Hi supra/adulteriaq; conciliant: varias doli reparant artes: furta: rapinas: in-

De auctoritate libri catonis q̄ rudibus legitur.

Libri q̄ sint diligēt⁹ legēdi.

Fortē loquitur de grāmatica.

It̄ d̄ dictū cicero nis q̄tra poetas. vid̄ Aug⁹ de ciuitate dei lib. ij. c. xv.

In de his q̄s popul⁹ pbat. cendia docent que sunt/aut fuerunt:imo q̄ fingi possunt:malo-
 rum exempla proponunt oculis multitudinis imperite. Que
 incēdia celi succēsi:aut maris inundatio:aut terre hyatus:tātas
 fecit populorum strages:quātas isti faciunt morum. Comicus
 qui pre ceteris placet/in eunuchō refert adolescētis libidinē in-
 flāmatā:cū tabulā picturam videret cōtinentē:quo pacto deus
 qui celi tēpla sonitu cōcutit:per īpluuium auro misso inclusam
 terre & septā custodibus corruperit danem. Similes in singulis
 picturas videt:miraſ et laudat multitudo. Nā que virtutis in-
 citamēta sunt raris spectator attēdit. Ere que res in se neq̄ con-
 cilium:neq̄ modū habet vllum eam cōsilio regere nō potes In
 amore hec om̄ia insunt vitia:iniurie:suspitiones:inimicitie:in-
 ducie:bellū:pax rursum Incerta hec si postules:ratione certa fa-
 cere/nihilo plus agas q̄ si des operam vt cū ratione insanias Et
 qd̄ nunctute tecū iratus cogitas ego ne illam/que illū/que me:
 que non:sine modo. mori me malim. Sentiet qui vir. Hec ver-
 ba vna me hercule falsa lachrimula q̄ oculos terēdo misere vix
 vi expressit/restinguet et te vltro accusabit:& dabis ei vltro
 suppliciū. Ad depellendū meretricū cōtumeliās ratio euideus
 est quā seru⁹ inducit:sed quicquid in hāc partē loquunt̄ ita acci-
 pitur ac si insanū amatorē reuocet seruus. Eos tamen alibi cō-
 mendat plurimū idē cicero dicens. Poetas & varios scriptores
 artiū aut rerū gestarū/solus ille cōtēptibiles facit qui nō vereſ
 cōtemni. Nam & virtutis habet vsum/& philosophādi mate-
 riam prebēt. Notant enī nō docent vitia:& aut vtilitatis causa
 grata sunt:aut voluptatis. Sic autē per morū discrimina trans-
 eunt vt virtuti faciāt locū. Nā per tela:per ignes:per maris va-
 rias pcellas:per tot motus seditiones:& insidias populorū scil-
 lam pertrāhit & caribdim:vt ad patriā suam saltē in senectute
 vlixes repedaret. Socios variis exilii amisit casib⁹:sed eos aut
 fortune violētia:aut nature infirmitas:aut animi voluptas ab-
 sumpsit. Horū tamen oīm iocūda relatio est: amici p̄uisus ca-
 sus et amatus si sit:proficit ad cautelā et quo familiarior fuerit
 cū labente societas:eo casus quēq̄ magis absterret. Siquidem
 exēplis sepe magis pficitur q̄ p̄ceptis. Mala enī vitātur faci-
 l⁹ quo fidelius precognita fuerint:vix & quodāmodo solus euasit
 vlixes:sic ad philosophie iocūditatē et quasi patrias voluptates
 pauciores euadūt. Cōsonat ei si lyricum cōticiente lyra:dignaris
 audire. flaccus:aut si manus horati⁹ qui plus honestatis & vtili-
 tatis se apud meonidem inuenisse gratulatur:q̄ plurimum stoico-

Amoris vitia.

Ciceronis di-
ctum p̄ poetis

rum sit preceptis expressum. Ait enim Troiani belli scriptores
 maxime Iolli. Dum tu declamas rome p̄neste relegi. Quicqd
 sit pulchrum quid turpe/quid utile: quid non. Pulchrius & me-
 lius crisippo & cantore dicit. Fabula qua propter paradisi narra-
 tur amorem. Grecia barbarie lento collisa duello. Stultorum re-
 gum & populorum continet estus. Antenoris censet belli & p̄-
 scidere causas: q̄ paris vt regnet saluus/viuatq̄ beat⁹: cogi pos-
 se negat: seditione dolis/scelere atq̄ libidine/& ira: iliacos intra
 muros peccatur & extra. Quicquid delirāt reges plectunt achi-
 ui. Ego aut̄ in illorū sententiā facillime cedo/qui non credunt si-
 ne lectione auctōrum posse fieri hominem litteratū. Litterarū
 tñ copia nequaq̄ philosophum facit. Gratia siquidem est que ad
 sapientiam sola perducit. In summa siquidem copia litterarum
 aut ignorantia interdū aut negligētia veritatis est / sine qua im-
 possibile est quēq̄ fieri sapiētem. Vnde & doctor ille ecclesie cur-
 ius nemo satis memor esse potest augustinus: varronē arguit
 quem tamen vt litteratissimū fuisse doceat/ait post cetera quis
 bus singulari preconio cōmēdatur. Deniq̄ & ip̄e tullius huic ta-
 le testimonium perhibet vt in libris achademicis dicat: eam q̄
 ibi versat̄ disputationē se habuisse cum. M. varrone: homine
 (inquit) omnium facile acutissimo & sine dubitatione doctissi-
 mo. Nō ait eloquentissimo vel facundissimo: qm̄ reuera in hac
 facultate multū impar est: sed omnū facillime acutissimo & in-
 dubitanter doctissimo. In primo autē libro cum eiusdē varronis
 litteraria opera p̄dicaret: nos (inquit) in nostra vrbe peregrinā-
 tes errantesq̄ tanq̄ hospites/tui libri quasi domū reduxerunt/vt
 possem⁹ aliquñ qui & vbi essemus agnoscere. Tu etatē patrie: tu
 descriptiones tēporū: tu sacrorū iura: tu sacerdotū: tu domesticā
 tu publicam disciplinā: tu sediū regionū: locorū tu omnium: diuinā-
 narū hūanarūq̄ rerū noīa: gñā: officia: & causas aperuisti. Iste
 igitur vir tam insignis excellentisq̄ peritie/qui tā multa legit/
 vt ei aliquid scribere vacasse miremur tam multa scripsit q̄ mul-
 tavix quēq̄ legere potuisse credamus. Iste inq̄ vir tant⁹ ingenio
 tantūq̄ doctrina: si rerū velut diuinarū de quibus scribit oppu-
 gnator esset atq̄ destructor: easq̄ nō ad religionē: sed ad supersti-
 tionē diceret ptinere: nescio vtrū tam multa in eis ridenda: con-
 tēnda/& detestanda conscriberet. Cū ergo viri acutissimi & si-
 ne vlla dubitatione doctissimi cicerone teste/supstitio scriptis/
 p̄priis eā cōuincētib⁹ arguat̄ constetq̄ superstitionem falsitatis
 vitio virtuti que in sola veritate consistit esse oppositam: & sa-

Horatij usus:
 i principio eple

Itō de laudib⁹
 bus varronis
 per tullium.

Polícratíci de Curialiū nugis.

pieniā sine virtute esse nō posse: q̄s ex sola lectione nisi afflit gr̄a illustratrix creatrix viuificatrixq̄ virtutū credat hoīem posse fieri sapientem.

COmnes scripturas esse legendas. & de bñdictione que primi genis data est / & filiis noe: & q̄ rationi auctoritas nullius gentium preiudicet. Capitulū. X.

OMnes tamen scripturas legendas esse probabile est: nisi sint reprobate lectionis: cū oīa nō modo q̄ scripta sed etiā que facta sūt ad vtilitatē hoīs (licet eis abutatur interdū) instituta credanf. Nam & angeli quodā modo ppter animā: & mundus corporeus fm assertionē patrū ad corporis vsim institutus est. Ab initio bñdixit deus homini dicens. Crescite & multiplicamini / & replete terrā: & subiicite eam: & dominamini piscibus maris / & volatilib⁹ celi & vniuersis animātibus que mouentur super terram. Et adiiciēs: omnē herbam afferentē semen / & vniuersa ligna in vsu suo. (Nā a carnis edulio ante diluuiū credūtur abstinuisse) concessit eis in cibum. Illis quoq̄ quos a peste diluuii archa prefiguratrix ecclesie liberauerat: benedixit & legem dedit dicens. Crescite & multiplicamini & replete terrā / & terror vester ac tremor sit super cūcta aīalia terre & super omēs volucres celi cū vniuersis que mouentur in terra. Oēs pisces maris manu v̄re traditi sunt: & omne quod mouetur & viuit: erit vobis in cibum. Quasi oleravirētia tradidi vobis oīa: excepto q̄ carnem cum sanguine non comedetis. Ecce quia primigenis & filiis noe eadē benedictionis collata est gr̄a: eadē auctoritas dignitatis: eadē & ciborū fere cōcessa est indulgentia: augmentū nāq̄ & multiplicatio / gr̄e dilationē expmit: dominiū terre: bestiarū terror: priuilegiū potestatis: victualīū vniuersitas est iudiciū libertatis. Omnia siquē munda mundis. Nec recolo huius benedictionis priuilegium alio indultum tempore q̄ quo innocētia per creationē data est: aut p medicinā sacramēti vel penitentie reparata. Nam & his statim post diluuiū & illis aīe peccatū ideo forte dictū est crescite & multiplicamini: vt illi⁹ dūtaxat augmētum & multiplicatio acquirat / qd̄ deus homini cōtulit p naturā aut reformauit p gr̄am. Hic autē & crescere iubetur in se & quodāmodo multiplicari in sobole. In se quidē ad meriti pfectū. In sobole numerosa quadam ppagatione virtutū. Cū vero natura sit vitiata per culpam / vt crescere & multiplicari iubeatur non memini. Licet autem que premissa sunt stare queant ad litterā / cū oīa in vsū vite

Beneſ. i.

Beneſ. ix.